

a technikai részt tárgyalja, a második a rádió és segédeszközeinek értékesítését a tanításban és a nevelésben.

Az első rész fizikai magyarázatok mellőzésével foglalkozik a rádiókészülék és erősítő kellő méreteivel, a villamos hangdobozzal (elektromos gram-mofon), a mikrofonokkal, a hangszóróval, a kapcsoló táblával, az iskola stúdiójával, és végül néhány költségvetéssel szolgál.

A második részben a szerzők először is arra mutatnak rá, hogy milyen erős nevelőhatása van a tanulókra a mikrofon előtti szereplésnek, de ez a hatás tapasztalható a hallgató tanuló-ifjúságnál is. A tanulókból alkotott rádióbizottság bírálja el a beérkező munkákat és ítéli meg a szerepelni kívánók tudását. A rádióközvetítéseket egyik tanár (legalkalmasabb, mivel legtöbb dolga van vele, az önképzőkör vezető-tanára) vezesse, de részt kaphat ebben a munkában a tanári testület minden tagja. Közölnek műsortervezeteket is. Bevonják az iskolai rádió-játszásba az önképzőkörön kívül a diák-kaptárt, a cserkészcsapatot, a sportkört, a vallásos egyesületeket is. Így például az önképzőköri előadást minden osztály a maga tantermében hallgatja végig. Órakeresztben jól megválasztott lemezek szólaljanak meg a tanulóknak üdülésére.

Általában igen sok alkalmazási módját mutatják meg ennek a felszerelésnek a teljesség kedvéért, de arra is figyelmeztetnek, hogy a túlságba vitt alkalmazás a céllal éppen ellentétes hatást válthat ki.

E rész végén megállapítják, mivel lehet megvádolni az ilyen rádióval felszerelt iskolát, s mindjárt felelnek is ezekre a vádakra.

A pápai polgári fiúiskola, amint azt az iskola évkönyvéből láthatjuk, a múlt tanévben már használta készülékeit.

Könyvükben céloznak arra, hogy már más iskolákban is történtek hasonló kísérletek, de nem közlik, hol lehet ezekről olvasni (pl. Cselekvés Iskolája, V. évfolyam 1—2. és VII. évfolyam 5—6. száma). Szóhasználatuk következetlen, pl. elektromos hangdoboz; vagy az egész legyen magyarított, vagy az egész a meghonosodott idegen eredetű szavakból álljon: villamos hangdoboz, elektromos gram-mofon. A „motor“ szót még „mótornak“ írják. (Lásd a legújabb akadémiai helyesírási szótárt, 1938.)

Matzko Gyula.

Rudolf Benze: Erziehung im Grossdeutschen Reich, Frankfurt a/M. 1941. Verlag Moritz Diesterweg, 144 l.

A mű áttekintés a mai német iskolapolitikát irányító elvek és iskolaszervezet felett. A hatalom átvétele óta az első olyan kísérlet, amely az állam és pár táltal végzett nevelői munkának a közös alapjait és megjelenési formáit kutatja. Ugy a *hivatásos nevelő*, mint a *laikus* haszonnal forgathatja az izléses kiállítású könyvet. Az előbbi tekintetét saját iskolatípusának szűk korlátain túl a vele rokon, vagy hasonló célkitűzések szerint dolgozó nevelőtényezőkre irányítja. Így az egészre tekintve, sikerrel oldhatja meg a részfeladatokat. — A laikus számára a nemzetiszocialista nevelési rendszernek könnyen áttekinthető képe tárul fel, amely a német nép jövőbeli építő munkájának az útját jelöli ki.

A munka három nagy egységre tagozódik: A) *A nemzetiszocialista nevelés*, B) *A német iskolarendszer mai felépítése* és C) *a nevelőkkel kapcsolatos kérdéseket* tárgyaló fejezetek. — Csupán az első fejezet részletesebb tárgyalását kíséreljük meg, miután itt találkozunk azokkal az alapelvekkel, amelyek a német iskolarendszer mai kialakulását meghatározzák.

A) *A nemzetiszocialista nevelés. Célja:* A test, lélek és szellem egyensúlyának biztosítása. Erre ma különösen szükség van, mert a lélek hajdani természetes egyensúlyát természetellenes világnézetek és az ezekre épülő nevelési rendszerek, elméletek megzavarták. A régi rendszer mulasztása továbbá a test- és jellemnevelés elhanyagolása, az értelmi, szellemi nevelés túlzott felkarolása, miáltal a lelki élet elszükülése, egyoldalú fejlődése következtelt be. Az összhangzatos fejlődés elő akarja segíteni, hogy minden német ifjú és leány eszménye a tiszta szív, a cselekvésre irányzott szilárd akarat, a világos értelem legyen, amely egészséges és faji tekintetben jól kifejlesztett testben lakozik. (5. 1.) — A fenti nevelői célt kiegészíti a közösségi életre való nevelés. („*Gemeinnutz geht vor Eigennutz!*“)

Az ifjúság nevelésének sarkalatos elvei tehát:

1. *A faji tekintetben egészséges és derék ember;*

2. *A közösség érdekeiért áldozatokat* (akár az életét is feláldozni tudó) *hozó egyén;*

Hogyan valósíthatók meg ezek a követelmények? Erre felelnek a további fejezetek.

1. *Értékes egyénné való nevelés.*

a) *Testi nevelés.* — Az egészséges és faji tekintetben jól fejlődött test, a lélek, szellem és valamennyi teljesítmény nélkülözhetetlen alapja. *Fajbiológiai jelentősége:* csakis öröklési terheltségektől mentes és a faj értékes jegyeit hordozó test hozhat létre egészséges utódokat. Épen ezért az új nevelés nemcsak a korábbi nevelésnek még napjainkban is meglévő káros következményeit akarja kiküszöbölni, hanem az iskolai és iskolán kívüli testnevelés alkalmával gondot fordít arra is, hogy a test ellen elkövetett s. évszázadokon át tartó visszaéléseket ismét jóvá tegye.

Az *iskolaorvosi intézmény* feladata a tanulók egészségügyi adatait időről-időre lajstromozni, a fejlődés jelenségeit statisztikákon és grafikonokon ellenőrizni. A városi élet zsúfoltságát és káros következményeit a városon kívül fekvő sporttelepeken folyó testnevelés, továbbá túristáskodás, vándorlások, vidéki nyaraltatások stb. hivatottak leküzdeni és kiegyenlíteni. Az 1937-ben megjelent „*Lehrpläne für die Leibeserziehung an Jugendschulen*“ az ifjú testének teherbírásához mérve, gondos megfontolások alapján építi fel a testnevelési gyakorlatokat. A *közösségi gondolat* — mint minden más tantárgy keretében — itt is központi helyet foglal el: *nem az egyes kimagasló teljesítménye a fontosabb, hanem a csapat, osztály teljesítménye.*

A testnevelés további céljai: a *faji szépség kifejlesztése* és az *ellenálló test*, amelynek formálásában a germán népek nagy művészei halhatatlan mesterműveinek eszményi férfi- és nőalakjai mutatják a példát. (7)

b) *Jellemnevelés.* — A testi erő és szépség, éleselméjűség, az ismeret-tömeg, amelyet az egyén birtokol mind hiába való, sőt ártalmas lehet, ha

ezeket az akaraterő nem képes tetre indítani és értékes célok szolgálatába állítani. A nevelés legfőbb célja éppen ezért az ifjú akaraterőjének és elhatározókéességének a nevelése, az értékes jellemtulajdonságok kifejlesztése. Természetesen minden becsületos meggyőződés figyelmet és tiszteletet parancsol, amíg a közösség lelki egységét nem veszélyezteti. Mert itt is köteles az egyén a közösség érdekeit szolgálni!

c) *Szellemi nevelés (Geistige Erziehung)*. — A szellemi javak felkarolása és művelése tekintetében első helyen áll mindaz, ami a nép életét, kultúráját fejleszteni, emelni képes. Ehhez a kultúrkinoszhoz csatlakozik idegen népek kultúrbeljesítményében való elmélyedés. *Az anyag kiválogatása éppen ezért népbölgiai alapelvek szerint történjék.* A biológia, mint életismeret (Lebenskunde) minden iskolai oktatás és nevelés magáévá lett és az egész nevelésügy az örökléstan- és fajismeretre épített fel.

2. *A közösségi életre való nevelés.* — A társadalmi, közösségi érzék pusztán tanítás útján nem nevelhető (amint azt korábban pl. az állampolgári nevelés is gondolta). Az erre való érzéknek képességileg adva kell lenni, mert csak így lehet hozzáfogni, hogy közvetlen élmények útján a lapangó érzéket felébredszük. Ez a képesség közvetlen kifejlődési lehetőségét a családban találhatja meg. *A Harmadik Birodalom a közösségi érzék fejlesztésének szilárd és természetes előfeltételét a családban és a családot felbonthatatlan egységgé összefüggő vérségi kapcsolatokban találja.*

Az ifjúság közösségi érzületének fejlesztésére különösen beváltak a *Jugendherberge*ek (több mint 4000), különféle vidéken létesített otthonok (*Landheim*) és diáktáborok (*Lager*), ahol nagyobb számú ifjú, alkalmas vezető felügyeletével, hosszabb-rövidebb időt tölt és él együtt. Az ifjak életét ezekben a táborokban pontosan körülírt és beosztott napirend szabályozza. Az egyén különleges kívánságai és kényelmi szempontjait itt háttérbe szorítják a közösség érdekei mellett. A rugalmas és alkalmazkodó ifjúlélek rövid időn belül és surlódások nélkül illeszkedik be a közösségbe, amelynek felelőségeket hordozó és együttérző tagjává lesz. A természettel való közeli érintkezése és az ott lakó vidéki emberek nyugodt életmódjával való megismerkedése hozzásegíti a fiatalságot a haza fogalmának mélyebb átéléséhez, a föld és népének megszerettetéséhez. A fent leírt nevelés testi és szellemi alapját a *sport, ének, közös vándorlások, ünnepi órák, művészi élmények és politikai iskolázás* képezik.

Sok helyen *tanulóotthonok* létesülnek, melyek biztosítják a ráhatás huzamosságát. Ezek többé nem pusztán élelem- és szállásadóhelyek, hanem a nevelő-oktató munka szerves kiegészítői. Többnyire ezekben az otthonokban történik nemzetiszocialista alapelvek szerint a *tanulók kiválogatása*. A kiválogatás azokat a tanulókat törekszik felkutatni, akik egészséges, teljesítőképes, alkalmazkodni tudó tagjai lesznek a társadalomnak. (10). A nevelésügyi miniszter rendelkezése a középiskolák feladatává teszi a kiválogatás gondos és lelkiismeretes végrehajtását. A vizsgálatok a növendékek testi, jellembeli, szellemi és népi tulajdonságainak a felkutatására és összevetőinek a megállapítására vonatkoznak.

1. *Testi kiválogatás:* — A további képzésnek, tanulásnak útját vágó

körülmények: öröklött betegség; súlyos bántalmak, amelyek az életerőket felemésztik. — A testápolástól való tartós, öröklött iszonyodás, amely minden nevelési kísérletet elutasít; — A testgyakorlásban való teljes csőd, amelynek oka az akaratgyengeségben keresendő.

2. *Jellembeli kiválogatás:* — A további képzésnek útját vágó körülmények: az ifjú az iskolában, vagy iskolán kívüli életben durván vét az erkölcsi követelmények ellen; — a bajtársias együttlét és közösségi érdekek állandó megsértése; — a fegyelem, rend és becsület elleni gyakori vétségek;

3. *Szellemi kiválogatás:* — Gondolkodóképeség, szellemi érettség, ismeretek tekintetében nagyfokú fogyatékoság; — A szellemi összérlettség alacsony színvonala;

4. *A népi szempontok érvényesülése:* árja tanulók előnyben részesítendőek nem-árjakkal szemben; — Olyan tanulók, akik magatartásukkal a társadalom vagy államot megsértették (megkárosították) az iskolából eltávolítottak.

A nemek természetes különbsége és az ebből adódó különböző életfeladatok miatt az ifjak és leányok nevelését külön kell végezni, mert a társadalomban más-más feladatok megoldása vár rájuk.

A szabatosan körülírt és pontosan megállapított nevelési célok megvalósításáról az *egységes vezetés* gondoskodik. „Nincsenek többé bőbeszédű parlamenti tárgyalások és felelőtlen szavazatöbbséggel hozott határozatok“ — írja a szerző. A nevelés kérdéseiben való döntés — a nemzetiszocialista elveknek megfelelően — egyetlen ember kezében van, aki egyúttal a teljes felelősséget is viseli. Az iskolában az *igazgató* ez az ember, aki a tantestület véleményének a meghallgatása után dönt. S hogy a nagy nemzeti célok el ne sikkadjanak a tanítók kezén, arról a tanítói pályára lépést megelőző kiválogatás és a nevelők alapos képzése gondoskodik. Az állam és párt valamennyi nevelőintézetében egyazon elvek és célkitűzések szerint folyik a munka.

B) *A német iskolarendszer felépülése.* — 1933 előtt a német iskolarendszert a belső munka és a külső formák tekintetében a teljes szétforgácsolódás veszélye fenyegette. Ennek okai: az uralkodó világnézet hiánya, továbbá az államnak arra való hajlandósága, hogy magános vállalkozásoknak és szervezkedéseknek szabad kezet engedett. 1933 után a megalakult *Birodalmi Nevelésügyi Minisztérium* egységes elveken nyugvó iskolarendszert dolgoz ki (B. Rust miniszter). —

A nemzetiszocialista eszmék elterjesztésére a *nyilvános iskolák* felelnek meg a legjobban. *Magániskolák* (Privatschulen) csak ott működhetnek, ahol közszükségletet elégítenek ki (Pl. hiányzik az alkalmas nyilvános iskola). Helyüket azonban fokozatosan a nyilvános iskolák foglalják el. Az állam által elismert magániskolák nevének feltüntetésénél jelezni kell, hogy „*privat*“. Tanulói külön felvételi vizsga nélkül léphetnek át a nyilvános iskola megfelelő magasabb tagozatába (osztályába). Az általuk kiállított bizonyítványok egyenlő értékűek a nyilvános iskoláéval. Érettségiztető joguk van! (!)

A *Munkás Párt* (NSDAP) mint a nemzetiszocialista világnézet istápolója és védője, számos új nevelő- és képzőintézetet szervezett. Ezek különle-

ges előnye, hogy tradícióktól mentesen a korszerű követelményeknek legmegfelelőbben fejthetik ki működésüket.

R. Benzac művének további fejezeteiben bemutatja az állam és párt által fenntartott nevelő- és tanintézeteket, azok tantárgy és órabeosztásait, az általános és szakképzést nyújtó leány- és fiútanintézeteket, valamint a bennük uralkodó nevelési rendet.

Az áttekinthető és nagy gonddal összeállított munka harmadik fejezete a *nevelőkkel foglalkozik*: a fentebbi tárgyalásnak megfelelően ez állami intézetekben működő nevelőkről és a pártvezérekről. — A mű gazdag irodalmi-mutatóval zárul.

Dr. Tóth B. Zoltán.

Friedrich Schneider: Unterrichten und Erziehen als Beruf. Eine christliche Berufsethik für den Pädagogen. Köln, 1940. Benzinger & Co. 237 l.

A legújabb külföldi neveléstudományi irodalom számos terméke foglalkozik a neveléssel mint hivatással és a pedagógus hivatásbeli kötelességével, mintegy a nevelőnek hivatáserkölcsei értéktípusával. Felébredt tehát az érdeklődés és a szükséglet, hogy megrajzoltassék lélektani és etikai alapon, milyen az igazi pedagógus, melyek a pedagógus kívánatos és szükséges személyi sajátosságai. Egyfelől a pályatudomány, pályakuattás fontossága emelkedett és vált tudatosná az utolsó évtizedekben, merthízen a mai fejlett gazdasági és szellemi élet küzdelmei közepette egy nemzet sem mondhat le arról, hogy embereit a különböző életpályákra, foglalkozásokra a képesség és arravalóság szerint válogassa ki. Az üzemi és katonai alkalmasságvizsgáló és a pályaválasztási tanácsadó intézetek működése külföldön hatalmas arányban meg van szervezve, ki van építve, mégpedig szakszerű lélektani, orvosi és nemzetgazdasági alapon. Azonban a képesség mellett minden pályán fontos és nélkülözhetetlen a becsületesség, lelkiismeretesség, hivatásszeretet, egy szóval: a hivatáserköles, mert csak erkölcs és arravalóság *együtt* biztosíthatja a jó munkateljesítményt. Felmerül tehát a különböző foglalkozások specifikus hivatásethikájának számos problémája, és ilyen hivatás a nevelő is. — Másik oka a pedagógus személye iránt való érdeklődésnek a modern bölcséletnek embertani iránya, a filozófiai anthropológia. E szerint a bölcséletnek igazi tárgya az ember, az embernek és sorsának, az embernek és világhelyzetének megismerése. A „hivatás” fogalma pedig hozzátartozik az emberről alkotott képünkhöz, mert az ember, ha dolgozik, többnyire hivatás-szerűen dolgozik. Így válik a hivatásból az emberről szóló tudományoknak, az anthropológiának és a pszichológiának, de az erkölestannak is egyik tárgya. A hivatásethika termései közé tartozik könyvünk is.

Szerző hangsúlyozza, hogy csak kevés oly hivatás van, amelynél a teljesítmény annyira függne a hivatásbeli kötelességről való felfogástól, az áldozatkészségtől és odaadástól, röviden: a hivatást betöltő *egyén hivatáserkölcsei* magatartástól, mint a nevelés. Épp ezért az önnevelés és önművelés minden hivatás körében fontos ugyan, de a nevelőnél különös jelentősége van. Mindazonáltal meglehetősen ritka az a nevelő, aki saját magát is tartósan és rendszeresen neveli, mégpedig épp hivatása magasabb színvonalú betöltésére neveli.